

116. Onbekend maakt onbemind: de procedure ex art. 96 Rv

MR. K. BOL

Van de procedure ex art. 96 Rv wordt in praktijk vrij weinig gebruikgemaakt. Dat is jammer, want in sommige situaties biedt deze vorm van procederen uitkomst. Partijen hebben, kort gezegd, met deze procedure de mogelijkheid zelf te bepalen aan welke kantonrechter zij de zaak voorleggen en hoe de procedure wordt gevoerd. Daardoor kan er sneller, (in sommige gevallen) goedkoper en op meer informele wijze worden geprocedeerd. In dit artikel licht ik toe wanneer de procedure ex art. 96 Rv gevoerd kan worden en hoe een en ander in zijn werk gaat.

De wettelijke regeling

Art. 96 lid 1 Rv luidt:

'In alle zaken die slechts rechtsgevolgen betreffen die ter vrije bepaling van partijen staan, kunnen zij zich samen tot een kantonrechter van hun keuze wenden en zijn beslissing inroepen. Het geding wordt gevoerd op de wijze als door de kantonrechter bepaald.'

Deze wijze van procederen wordt ook wel de omgekeerde prorogatie genoemd. Omgekeerde prorogatie, omdat de 'gewone' prorogatie, zoals neergelegd in art. 329 Rv, partijen de mogelijkheid biedt om af te spreken dat de procedure in eerste aanleg wordt overgeslagen en de zaak direct aan het bevoegde gerechtshof wordt voorgelegd.

Ook onder oud recht bestond deze wijze van procederen al¹, maar toen was de keuze van partijen voor een kantonrechter nog beperkt tot een kantonrechter binnen het bevoegde arrondissement. In art. 96 Rv is een dergelijke beperking niet opgenomen, waardoor partijen kunnen kiezen uit alle kantonrechters in Nederland.

In art. 96 Rv is een dergelijke beperking niet opgenomen, waardoor partijen kunnen kiezen uit alle kantonrechters in Nederland

Art. 96 Rv maakt het dus mogelijk om een zaak voor te leggen aan de kantonrechter, terwijl de zaak op grond van de competentieregels eigenlijk behandeld zou moeten

worden door een kamer voor andere zaken dan kantonzaken (met andere woorden, door de afdeling civiel recht van de rechtbank). Art. 96 Rv wordt ook regelmatig ingeroepen bij zaken die sowieso al door de kantonrechter zouden worden behandeld. Dit met name omdat partijen dan een specifieke kantonrechter (die bijvoorbeeld in het bijzonder gespecialiseerd is in het huurrecht) kunnen kiezen en zelf invloed kunnen uitoefenen op de procesgang.

In het tweede lid van art. 96 Rv, dat met ingang van 1 september 2017 aan art. 96 Rv is toegevoegd, is bepaald dat ook slechts één partij een geschil op grond van art. 96 Rv aan de kantonrechter kan voorleggen:

'Indien slechts een van partijen zich tot de kantonrechter wendt voor toepassing van het eerste lid, wordt aan haar keuze slechts gevolg gegeven indien alle andere partijen de kantonrechter berichten dat zij instemmen met deze keuze.'

De toevoeging van lid 2 komt voort uit de Wet vereenvoudiging en digitalisering, waarmee de wetgever heeft beoogd dat vaker gebruik gemaakt zou worden van de procedure ex art. 96 Rv. Als slechts één partij zich op grond van art. 96 Rv tot een kantonrechter wendt, zal de wederpartij door de kantonrechter worden uitgenodigd om aan deze procedure deel te nemen. Die wederpartij is daartoe echter niet verplicht. Volgens de wetgever ligt het in dat geval op de weg van de kantonrechter om de uitgenodigde partij goed te informeren over de gevolgen van instemming met een procedure ex art. 96 Rv. Zo moet voor de partijen voldoende duidelijk zijn dat met instemming afstand wordt gedaan van de reguliere civiele procedure en dat hoger beroep niet mogelijk is, tenzij partijen zich het aanwenden van rechtsmiddelen voorbehouden.²

¹ Art. 43 RO.

² Zie ook: *Kamerstukken II 2014/15, 34059, nr. 3, p. 84 e.v. (MvT).*

Of het hiervoor besproken tweede lid van art. 96 Rv tot een toename van procedures op grond van art. 96 Rv zal leiden, is nog even afwachten. In dit verband is het nog het vermelden waard dat art. 96 Rv zo nu en dan wel wordt aangewend om onbevoegdheidskwesties op te lossen. Denk daarbij met name aan het geval dat de zaak aanhangig is gemaakt bij de kantonrechter, terwijl eigenlijk de afdeling civiel (voorheen de sector civiel recht) van de rechtbank bevoegd was om van het geschil kennis te nemen. Of in het geval de zaak aanhangig is gemaakt bij een kantonrechter in het ‘verkeerde’ arrondissement. Als een zaak eenmaal op gang is gekomen en is gebleken van de onbevoegdheid van de kantonrechter kan de gedaagde partij, in overleg met de eisende partij, alsnog instemmen met de procedure ex art. 96 Rv. Als een dergelijke situatie zich voordoet, dienen partijen wel stil te staan bij de (on)mogelijkheid van hoger beroep, waarop ik hierna nog nader zal ingaan.

Wanneer een procedure ex art. 96 Rv?

Uit art. 96 Rv volgt derhalve dat partijen het eens moeten zijn over de toepassing van art. 96 Rv en tot welke kantonrechter zij zich wenden. Deze overeenstemming moet zijn bereikt nadat het geschil is ontstaan. Hoewel de rechtspraak op dit punt erg summier is, wordt aan de hand daarvan wel aangenomen dat partijen niet op voorhand al kunnen overeenkomen dat, als op enig moment sprake zal zijn van een geschil, zij zich in dat geval op grond van art. 96 Rv tot een kantonrechter van hun keuze zullen wenden.³

In de wet is de beperking opgenomen dat de procedure alleen mogelijk is als het gaat om rechtsgevolgen die ter vrije bepaling van partijen staan

Voorts is het zo dat niet alle geschillen zich lenen voor beslechting via de procedure ex art. 96 Rv. In de wet is de beperking opgenomen dat de procedure alleen mogelijk is als het gaat om rechtsgevolgen die ter vrije bepaling van partijen staan. Hoewel de wetgever dit niet nader heeft uitgewerkt, wordt aangenomen dat zaken betreffende een rechtsbetrekking waarbij de openbare orde in het geding is of zaken betreffende de staat van een persoon, niet beslecht kunnen worden op grond van art. 96 Rv.⁴ Denk daarbij aan familierechtelijke rechtsbetrekking en faillissementssituaties.⁵ Verbintenrechtelijke geschillen, zoals geschillen die rijzen in het kader van een huurovereenkomst, zullen doorgaans rechtsgevolgen betreffen die ter vrije bepaling van partijen staan, zodat de procedure ex art. 96 Rv een optie is.

Hoe verloopt een procedure ex art. 96 Rv in de praktijk?

Als partijen eenmaal hebben afgesproken dat zij de zaak samen aan de kantonrechter zullen voorleggen én eveneens samen hebben bepaald welke kantonrechter dat zal zijn, is de volgende vraag hoe de zaak aanhangig moet worden gemaakt. Het systeem van een reguliere civielrechtelijke procedure, waarbij de zaak op grond van art. 125 lid 1 Rv aanhangig is vanaf de dag van dagvaarding waarna de gedaagde partij de gelegenheid zal krijgen een conclusie van antwoord te nemen en eventueel een eis in reconventie in te stellen, geldt hier niet. De wet schrijft niet voor hoe een art. 96 Rv procedure aanhangig moet worden gemaakt. Partijen zijn daar dus vrij in en aangenomen wordt dat een gezamenlijke brief aan de gekozen kantonrechter al volstaat. In de praktijk zien we dat een procedure ex art. 96 Rv doorgaans aanhangig wordt gemaakt door middel van een verzoekschrift.

Art. 96 lid 1 Rv bepaalt dat het geding wordt gevoerd op de wijze als door de kantonrechter bepaald. Doorgaans zal de procedure dan net zo verlopen in een reguliere kantonzaak. Aangezien partijen toch met elkaar in overleg zijn over de keuze voor de procedure ex art. 96 Rv, is het raadzaam dat zij in dat kader ook de procesvoering bespreken. Kantonrechters zijn doorgaans geneigd de suggesties van de procespartijen op dat punt over te nemen. Denk daarbij aan het afspreken of uitsluiten van een aantal schriftelijke rondes en de termijnen die voor partijen zullen gelden. Met het oog op een spoedige voortgang is het denkbaar dat beide partijen hun standpunt in het gezamenlijke, inleidende verzoekschrift uiteenzetten en bij indiening van het verzoekschrift direct, onder opgave van verhinderdata, verzoeken op de kortst mogelijke termijn een zitting te plannen.

Of de op grond van art. 96 Rv aangezochte kantonrechter vervolgens in een beschikking of vonnis dient te beslissen, volgt niet uit de wet. In de praktijk gaan kantonrechters daar verschillend mee om⁶, waarbij er eigenlijk nauwelijks aandacht wordt besteed aan de vorm waarin beslissing wordt gegeven. Een uitzondering daarop is de uitspraak van 17 juni 2014 van de Kantonrechter te Den Haag. Die kantonrechter overwoog dat art. 96 Rv in de tweede titel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, handelende over dagvaardingszaken, staat, maar dat een procedure ex art. 96 Rv niet met een dagvaarding wordt ingeleid⁷

3 Rb. Arnhem 24 december 2008, ECLI:NL:RBARN:2009:BI0493 en zie ook T&C Burgerlijke Rechtsvordering, art. 96 Rv, aant. 2.

4 Zie ook GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 96 Rv, aant. 2.

5 Zie ook T&C Burgerlijke Rechtsvordering, art. 96 Rv, aant. 2.

6 Zie bijv. Rb. Noord-Nederland, locatie Leeuwarden, 1 augustus 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:3866, waarin de procedure aanhangig is gemaakt door middel van een verzoekschrift en partijen verzoeken hebben gericht aan de kantonrechter, waarna de kantonrechter zijn beslissing heeft neergelegd in een vonnis.

7 In de wet is, zoals toegelicht, niet bepaald hoe de procedure ex art. 96 Rv moet worden ingeleid waardoor in de praktijk vaak voor een verzoekschrift wordt gekozen. Inleiding via een dagvaarding is in theorie mogelijk, maar ligt gezien het ‘gezamenlijke’ karakter van de procedure en de deurwaarderskosten, niet voor de hand.

en dus een uitzondering vormt. Omdat partijen het geschil hadden voorgelegd door middel van een verzoekschrift en partijen zelf ervan uitgingen dat een beschikking zou worden gegeven, heeft de kantonrechter, ook gelet op de met art. 96 Rv samenhangende partijautonomie, de zaak beslist bij beschikking.⁸

In beginsel geen hoger beroep

In art. 333 Rv is (onder meer) bepaald dat in zaken als bedoeld in art. 96 Rv slechts hoger beroep openstaat, indien partijen zich dat beroep, binnen de grenzen van art. 332 Rv, hebben voorbehouden. In art. 332 is de appelpgrens van € 1750 neergelegd, die derhalve ook geldt als voor omgekeerde prorogatie mét appelmogelijkheid wordt gekozen.

Hoewel hoger beroep in geval een procedure ex art. 96 Rv in beginsel dus is uitgesloten, geldt ook hier dat partijen iets anders mogen afspreken

Hoewel hoger beroep in geval een procedure ex art. 96 Rv in beginsel dus is uitgesloten, geldt ook hier dat partijen iets anders mogen afspreken. Partijen kunnen bepalen dat hoger beroep wel openstaat. Het volgt niet als zodanig uit de wet, maar gezien de aard van de procedure ligt het voor de hand dat partijen ook afspraken kunnen maken over de geldende appeltermijn en bijvoorbeeld kunnen kiezen voor een kortere termijn dan de voor een reguliere bodemprocedure geldende appeltermijn van drie maanden.⁹

Als partijen zich de mogelijkheid van hoger beroep willen voorbehouden, moeten zij dat uitdrukkelijk en eensluidend verklaren. Een dergelijk voorbehoud kan niet worden aangenomen op grond van een stilzwijgend beding, aldus de Hoge Raad.¹⁰ Voorts lijkt uit dit arrest te volgen dat partijen vooraf, te weten als zij zich tot de kantonrechter wenden, het voorbehoud voor hoger beroep moeten maken. Het is natuurlijk ook raadzaam om hier al in een vroeg stadium bij stil te staan.

Indien de procedure ex art. 96 lid 2 Rv wordt geïnitieerd door slechts één partij zal het al dan niet maken van een voorbehoud voor hoger beroep een van de aandachtspunten moeten zijn als de kantonrechter de wederpartij uitnodigt in te stemmen met deze wijze van procederen.¹¹

Ook in de situatie dat de kantonrechter onbevoegd blijkt en partijen die kantonrechter vervolgens gezamenlijk verzoeken

de zaak op grond van art. 96 Rv aan zich te houden, is het voor partijen van belang niet uit het oog te verliezen dat ook in die situatie hoger beroep in beginsel is uitgesloten. Een goed voorbeeld daarvan is te vinden in het arrest van het Gerechtshof Amsterdam van 1 mei 2018.¹² In die zaak hadden partijen tijdens de comparitie van partijen wegens proceseconomische redenen afgesproken de procedure bij de kantonrechter te laten, ook al was deze (voor een deel) onbevoegd. Het hof heeft partijen uiteindelijk niet-ontvankelijk verklaard in hun hoger beroep wegens het ontbreken van een uitdrukkelijke en eensluidende verklaring van partijen dat zij zich hoger beroep hadden voorbehouden. Een dergelijke verklaring was niet opgenomen in het proces-verbaal van de zitting in eerste aanleg en het (tussen) vonnis van de kantonrechter maakte evenmin melding van een voorbehoud van partijen ten aanzien van het hoger beroep.

Indien partijen in het kader van de procedure ex art. 96 Rv geen voorbehoud ten aanzien van hoger beroep hebben gemaakt en hoger beroep dus niet mogelijk is, is het onder omstandigheden nog wel mogelijk om cassatieberoep in te stellen. Bijvoorbeeld op grond van schending van fundamentele rechtsbeginselen.¹³

Voorbeeld uit eigen praktijk: beëindigingsprocedure huurovereenkomst woonruimte

Zelf heb ik eenmaal een procedure ex art. 96 Rv gevoerd. Het betrof een geschil tussen een woningcorporatie en een groep huurders van woningen in een seniorencomplex. De woningcorporatie had de huurovereenkomsten met betrekking tot negentien appartementen in het complex opgezegd op grond van dringend eigen gebruik, als bedoeld in art. 7:274 lid 1 sub c BW. In verband met structurele leegstand in het complex en de vraag naar zorgvastgoed op die locatie, wilde de woningcorporatie het onderste deel van het complex transformeren tot verpleeghuis (dat zich zou gaan richten op psychogeriatrische zorgverlening). De betreffende huurders kregen gelijktijdig met de opzegging een andere woning in hetzelfde complex aangeboden. Uiteindelijk zijn zeven huurders niet akkoord gegaan met de huuropzegging, kort gezegd omdat zij van mening waren dat van dringend eigen gebruik geen sprake was en een verhuizing voor hen, gezien hun hoge leeftijd, te ingrijpend zou zijn.

Partijen hebben vervolgens in goed overleg besloten het geschil op grond van art. 96 Rv door middel van een gezamenlijk verzoekschrift aan de kantonrechter voor te leggen. Tevens hebben zij daarbij verzocht de zaak te laten behandelen door een specifieke kantonrechter, die in het bijzonder gespecialiseerd is in het huurrecht. Zoals hiervoor is besproken, is in de wet opgenomen dat de kantonrechter

⁸ Rb. Den Haag 17 juni 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:7630.

⁹ Uitzonderingen daargelaten, zoals bijvoorbeeld in pachtzaken, waarvoor o.g.v. art. 1019o lid 2 Rv een appeltermijn van één maand geldt.

¹⁰ HR 8 november 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7367.

¹¹ Zie ook: de noot van mr. P.M. Vos bij Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Leeuwarden, 30 januari 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:987, «BPR» 2018/36.

¹² Hof Amsterdam 1 mei 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:1513.

¹³ Zie: GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 333 Rv, aant. 6.

de wijze van procederen vaststelt. In deze kwestie hadden partijen evenwel in het inleidende gezamenlijke verzoekschrift ook een voorstel voor de wijze van procederen voorgesteld, die door de kantonrechter is overgenomen. In het gezamenlijke verzoekschrift waren de wederzijdse standpunten reeds opgenomen en hebben partijen voorgesteld dat zij beiden eenmaal schriftelijk en tegelijkertijd op elkaars standpunt mochten reageren. In het inleidende gezamenlijke verzoekschrift hebben partijen zich tevens het aanwenden van rechtsmiddelen, met een termijn van vier weken, voorbehouden. Daarna heeft op verzoek van beide partijen een mondelinge behandeling plaatsgevonden. De kantonrechter heeft vervolgens in een beschikking de datum vastgesteld waarop de huurovereenkomsten zouden eindigen en tevens de huurders veroordeeld tot ontruiming van het gehuurde.¹⁴ Hoewel partijen zich, als gezegd, het recht van hoger beroep hadden voorbehouden, is geen appel ingesteld tegen deze uitspraak van de kantonrechter.

Tot slot

Zoals uit het voorgaande blijkt, heeft de procedure op grond van art. 96 Rv de nodige voordelen. Partijautonomie staat voorop, waardoor partijen invloed hebben op de persoon van de kantonrechter en de wijze van procederen. Desgewenst kan deze wijze van procederen derhalve ook tot een snellere beslechting van het geschil leiden. Bijko-

mend voordeel is dat deze wijze van procederen een de-escalierend effect kan hebben. Overleg is immers vereist. Met de keuze voor art. 96 Rv en een bepaalde kantonrechter hebben partijen in ieder geval alvast ergens overeenstemming over weten te bereiken. Een wijze van procederen die dus ook bij uitstek geschikt is voor situatie waarin partijen nog met elkaar door moeten.

Bijkomend voordeel is dat deze wijze van procederen een de-escalierend effect kan hebben

Hoewel de kantonrechter ten aanzien van huurrechtelijke geschillen sowieso al de (absoluut) bevoegde rechter is, kan de art. 96 Rv procedure in sommige gevallen toch iets extra bieden. Als voorkeur uitgaat naar een specifieke kantonrechter (die bijvoorbeeld in het bijzonder gespecialiseerd is in het huurrecht), kan via art. 96 Rv beslechting door de gewenste kantonrechter worden bewerkstelligd. Daarnaast kunnen afspraken worden gemaakt over het procedureverloop en is hoger beroep in beginsel uitgesloten.

Over de auteur

Mr. K. (Karima) Bol

Advocaat bij Houthoff en lid van de redactie van *HIP*.

¹⁴ Zie Rb. Rotterdam 29 september 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:7426 en *WR* 2018/5 m.nt. Van de Kamp.